

Руслан ЧОРНОЛУЦЬКИЙ, к. ю. н., докторант
Інститут законодавства Верховної Ради України

НОРМОПРОЕКТУВАННЯ В КОНСТИТУЦІЙНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ: ПАРАДИГМА ПРОЦЕСУАЛЬНО-СТАДІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКТУАЛЬНИХ ПИТАНЬ

Ruslan Chornolutskyi, PhD in Law, postdoctoral researcher
Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine

LEGISLATIVE DRAFTING IN THE CONSTITUTIONAL LAW OF UKRAINE: PARADIGM OF PROCEDURAL AND STADIAL SUPPORT FOR TOPICAL ISSUES

The article deals with the paradigm of procedural and stadial provision for legislative drafting in the constitutional law of Ukraine, formed on the basis of monographic study of the complex, contradictory, scientifically and socially important praxeological problems.

The author argues that lawmaking activity leads to excessive normativisation of law and provides specific areas of public relations, which establish qualitative and quantitative indicators of certain areas of public relations, presence of gaps and conflicts in legislation to ensure appropriate fields. In this process, in the context of building a proper understanding of the paradigm of action, the author proposed to distinguish several stages.

It is concluded that modality of lawmaking activity in Ukrainian constitutional law finds its theoretical and praxeological form embodied in the appropriate administrative and regulatory paradigm, based on the next administrative and procedural line: "objectification of lawmaking activity – renovation of lawmaking activity – constitutionalization of lawmaking activity – legalization of lawmaking activity – proceduralization of lawmaking activity – constitutional and legal support for lawmaking activity".

Key words: legislative power, executive power, legislative process, lawmaking activity, constitutional law, municipal law.

Постановка проблеми. В умовах політичних і соціально-економічних трансформацій об'єктивується роль і значення соціального проектування, важливе місце серед якого займає нормативне проектування, тобто діяльність з підготовки проектів законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, що супроводжують та здійснюють забезпечення реформаційних перетворень.

Стратегічного значення набуває нормативне проектування (нормопроекування), а частіше, законопроекування – в конституційному праві, що виступає основною та профільною галуззю національного права України, бо «незалежна Українська держава гостро потребує на вирішення на законодавчому рівні нагальних проблем якнайшвидкішого виходу на рівень, коли суспільство та світ стали б свідомо сприймати її як демократичну правову державу»¹.

Це одним конституюючим фактором актуалізації нормопроекування (законопроекування) в конституційному праві є феномен правової глобалізації, у відповідності до якої національне законодавство, повністю змінивши радянську та пострадянську ідеологію, сприймає загальнодемократичні підходи до врегулювання прав людини, права власності, правового забезпечення підприємництва та інвестицій, а також інших найважливіших соціально-політичних та соціально-економічних об'єктів, що виступають об'єктами конституційно-правового регулювання.

Якщо раніше нормопроекування (законопроекування) у багатьох випадках здійснювалось ситуативно, знаходячись під сильним суб'єктивним впливом та заповнюючи дефіцит правового

¹ Фрис, П. (2009). *Передмова до кн.: Розенфельд Н. Коротка методика юридичного аналізу ефективності застосування законодавства*. Київ: Юстиніан, 5.

регулювання суспільних відносин, які гостро потребували на регламентацію зараз, сьогодні, а нерідко – вчора, то саме зараз настав час звернути на нього пильну увагу, бо в умовах здійснення в державі широких конституційної, судової, адміністративної та муніципальної реформ – причому в контексті останньої мова йде про децентралізацію повноважень публічної влади – саме законопроекування (законотворення) і нормопроекування, особливо в конституційному праві, набувають стратегічного значення – від них напряду залежать якість законодавства, ефективність нормативно-правового регулювання та соціальні зміни, що здійснюються завдяки першому і другому.

Європейський та євроатлантичний вибір України ще більше актуалізує питання гармонізації, уніфікації і адаптації нових актів законодавства, які нерідко лишалися «поза кадром», а з часом або ліквідувалися, або так і лишалися неврегульованими – що вкрай негативно позначалось не тільки на якості нормопроекування, а й на побудові нової правової системи держави, що взяла на себе зобов'язання стати європейською.

На жаль, організаційно-правові і легально-нормативні аспекти нормопроекування (законопроекування), його нормативно-правове та конституційно-правове супроводження і забезпечення залишалися і залишаються питаннями другого плану у діяльності законодавця. Прийняття необхідних з точки зору нормотворця актів законодавства лишало і залишається до цього часу поза увагою парламенту і суспільства низку на перший погляд менш значних питань – серед яких законодавча (нормативна) регламентація та регулювання нормопроектної (законопроектної) діяльності займає пріоритетне місце. Адже, коли потреба у правовому регулюванні найбільш актуальних соціальних відносин, від яких напряду залежить існування суспільства і держави, виходила на передній план, правовий вакуум щодо їхньої регламентації оперативно заповнювався новими законодавчими актами, буквально «залатувався», без врахування суттєвих вимог юридичної техніки та вимог нормопроекування, створюючи у системі національного законодавства новоутворення, які не тільки не відповідали повною мірою побудованій раніше системі, а ставали для неї «чужорідним тілом», бо фактично сприяли виникненню законодавчих колізій, дублювання нормативно-правового регулювання, появі конкуруючої компетенції, що вела до виникнення компетенційних суперечок між органами держави, що представляли різні гілки державної влади, а також суперечок в системі публічної влади – між органами держави та органами місцевого самоврядування, між органами самоврядування різного рівня тощо. Все це напряду сприяло низькому рівню якості законодавчих актів, а потім й прийнятих на їх базі актів виконавчої влади, а у підсумку – проявлялось у вигляді низької ефективності нормативно-правового, в тому числі й законодавчого, регулювання.

Звідсіля об'єктивуються мегазавдання вироблення єдиної модальності щодо розуміння логістичного наповнення не тільки нормопроектної діяльності всіх органів держави, а й формування єдиного оптимального висновку щодо її «процесуально-технологічного наповнення» за рахунок здійснення відповідних заходів, що забезпечать її належну процесуально-стадійну основу, встановлюючи відповідну парадигмальність – та вже знайшли своє обґрунтування та апробацію в конституційному праві України – але за рахунок побудови відповідного чіткого та детермінованого процесуально-технологічного ланцюжка, кожний елемент якого повинен включати відповідні мезо- та мікрозавдання щодо його конституційно-правового супроводження і практичної реалізації.

Нормопроектна діяльність є напряду пов'язаною з феноменом ефективності законодавства, бо саме вона забезпечує правову регламентацію певних сфер суспільних відносин, яка досягається завдяки низці факторів, серед яких повнота «правового покриття» займає перше місце.

Саме нормопроектна діяльність сприяє заповненню прогалін у правовому, зокрема, законодавчому регулюванні, які не лише зменшують ефективність застосування наявних у такій сфері законів, а й унеможливають правильну реалізацію окремих груп суспільних відносин.

Якісне нормопроекування завжди стоїть на заваді колізійного регулювання одних і тих же відносин різними нормами законів, що призводить до неоднозначності їхньої реалізації і породжує корупційні дії виконавців.

Більш того, нормопроектна діяльність веде до нормативізації і забезпечення законом певної сфери суспільних відносин та у широкому розумінні проводиться з метою встановлення якісних та кількісних показників забезпечення певних сфер суспільних відносин, наявності прогалін та колізій у законодавчому забезпеченні відповідної сфери. У цьому процесі, в контексті розуміння побудови відповідної парадигми дій, можна виокремити декілька етапів:

– на першому етапі окреслюється коло суспільних відносин, які входять у сферу відносин щодо законодавчого покриття якої треба провести нормопроекування;

– під час другого етапу визначаються всі закони, які регламентують суспільні відносини в межах визначеного об'єкту правового регулювання, виявляються і фіксуються предмети правового регулювання кожного з таких законів з метою запобігання виникнення колізій;

– на третьому етапі шляхом розробки проекту закону на поле наявних соціальних відносин виявляється відповідність законодавчого регулювання суспільних відносин;

– на четвертому етапі визначаються групи суспільних відносин, законодавча регламентація яких в проекті в межах досліджуваного напрямку є відсутньою, визначається так званий «дефіцит закону» (відсутність законодавчого забезпечення регулювання об'єктивно існуючих суспільних відносин).

– на п'ятому етапі визначаються групи соціальних відносин, регламентування яких в проекті в межах досліджуваного напрямку дублюється кількома законами, визначається «профіцит закону» (наявність неодноразового законодавчого регламентування об'єктивно існуючих суспільних відносин)¹.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблемних питань правового регулювання нормопроектної діяльності в конституційному праві на сучасному етапі суспільного розвитку здійснювали фахівці у галузі адміністративного та конституційного права, теорії держави та права, серед яких слід відзначити праці В.Б. Авер'янова, С.С. Алексєєва, О.Ф. Андрійко, Г.В. Атаманчука, М.В. Баглая, М.О. Баймуратова, О.М. Бандурки, Д.М. Бахраха, Д.М. Белова, Ю.П. Битяка, С.Н. Братуся, М.М. Бурбики, Ю.О. Волошина, Л.К. Воронової, В.М. Гаращука, В.К. Гіжевського, Є.А. Гетьмана, І.П. Голосніченка, І.С. Гриценка, С.М. Гусарова, Є.В. Додіна, М. Дюверже, В.В. Зуй, Р.А. Калюжного, Девіда П. Каррі, С.В. Ківалова, Л.Т. Кривенко, В.В. Конопльова, В.В. Копейчикова, В.О. Котюка, М.А. Крутоголова Є.В. Курінного, В.М. Марчука, О.М. Музичука, В.Я. Настюка, Л.В. Ніколаєву, Н.Р. Нижник, В.І. Олефіра, Л.А.Окунькова, М.П. Орзіх, О.В. Петришина, В.П. Петкова, В.М. Поповича, Н.Ю. Пришви, П.М. Рабіновича, Н.О. Сахарова, С.Г. Сergyної, О.Ф. Скакун, О.В. Совгирі, С.Г. Стеценка, В.П. Чабана, В.О. Шамрая, В.М. Шаповала, О.О. Шевченка, Ю.С. Шемшученка, І.М. Шопіної, І.Д. Шутака та інших. Однак, незважаючи на значну кількість наукових праць, опублікованих останніми роками, необхідність вирішення проблем організаційно-правового супроводження і забезпечення нормопроектної діяльності, в тому числі й її правового регулювання в конституційному праві як ведучої та профілюючої галузі національного права України, з одного боку, та відсутність комплексних наукових досліджень з цієї проблематики – з іншого, зумовлюють актуальність та важливість наукового дослідження із зазначеного питання в умовах проведення конституційної, судової, адміністративної, муніципальної реформ.

Тому, **метою цієї статті** є дослідження елементного складу парадигми процесуально-стадійного забезпечення нормопроектування в конституційному праві України.

Виклад основного матеріалу. Дослідження будується на висновках, що були отримані в результаті проведеного системного аналізу актуальних проблем нормопроектної діяльності в конституційному праві України на базі монографічної роботи². Зокрема, в загальній частині дослідження були розглянуті філософсько-теоретичні та основоположні методологічні підходи до визначення нормопроектної діяльності в конституційному праві України. Був також досліджений феномен законотворення як якісна характеристика законопроектної діяльності в сфері конституційного права, а також роль і значення нормопроектної діяльності органів виконавчої влади в конституційному праві України. Слід зазначити, що вказане монографічне дослідження – перше в Україні, яке розкриває важливість і актуальність застосування нормопроектної діяльності в рамках роботи законодавчої та виконавчої гілок влади.

Більш того, досліджуючи філософсько-теоретичні підходи до визначення нормопроектної діяльності в конституційному праві України, було розглянуто комплекс проблем відносно: а) аналізу нормопроектної діяльності як простору формування та прояву кодів і символів політико-правового змісту; б) нормопроектування як конституюючої форми соціального проектування; в) визначення гносеологічних та аксіологічних підходів до онтологічного розуміння нормопроектної діяльності, а також обґрунтування ролі соціології права в формуванні феномена нормопроектної діяльності.

¹ Розенфельд, Н. (2009). *Коротка методика юридичного аналізу ефективності застосування законодавства*. Київ: Юстиніан, 15.

² Чорнолуцький, Р.В. (2016). *Нормопроектна діяльність в конституційному праві України: питання теорії і практики*. Одеса: Фенікс.

Системний аналіз основоположних методологічних підходів до визначення нормопроектної діяльності в конституційному праві України дозволив розкрити: а) роль нормопроекування в конституційному праві держави (онтологічний підхід); б) роль і значення конституційної термінології в нормопроекуванні (термінологічний підхід); в) стадійну характеристику нормопроекування та її роль у конституційному праві (структурно-процесуальний підхід).

Розгляд актуальних питань нормопроектної діяльності в конституційному праві України здійснювався в контексті дослідження її основоположних інструментально-процесуальних форм та праксеологічних досягнень. Зокрема досліджувались феномени: а) планування нормопроектної діяльності в конституційному праві України; б) роль і значення експертизи в нормопроектній діяльності в конституційному праві України; в) досвід Канади в нормопроекуванні та його роль і значення для України; г) значення Правил нормопроекування Робера К. Бержерона для становлення, розвитку та вдосконалення національної системи нормопроекування в Україні.

Особливою частиною монографічного дослідження стали його розділи, що були присвячені організації, нормативному забезпеченню та здійсненню нормопроектної діяльності в сфері законодавчої та виконавчої влади в Україні. Саме в такому контексті розглядался феномен законотворення як якісна характеристика законопроектної діяльності в сфері конституційного права України. Важливого значення тут набув історико-правовий та політико-правовий аналіз процесів формування національної правової системи України в 1990–1993 роках як конституючий фактор формування законопроектної діяльності в рамках законодавчої функції незалежної держави. Окремо розглядалися онтогносеологічні та теоретичні підвалини законопроекування як початкової стадії законотворчого процесу в Україні. Сааме в цьому контексті досліджувалась роль юридичної техніки в законопроектній діяльності, принципи юридичної (законодавчої) техніки та їх роль і значення в законопроектній діяльності, а також теоретичні проблеми підвищення якості законодавчих актів у нормотворчій (нормопроектній) діяльності.

Дослідженню ролі і значенню нормопроектної діяльності органів виконавчої влади в конституційному праві України був присвячений окремий розділ монографічного дослідження, де досліджувались методологічні підходи до нормопроектної діяльності органів виконавчої влади, концептуальні підходи до визначення органів виконавчої влади України як суб'єктів нормопроектної діяльності, а також принципи нормопроектної діяльності органів виконавчої влади України.

В окремих наукових публікаціях автора були досліджені актуальні проблеми нормопроектної діяльності в сфері місцевого самоврядування в Україні. Зокрема, досліджувались телеологічні домінанти нормотворчості органів місцевого самоврядування, що базуються на екзистенційних інтересах територіальної громади, а також сам феномен нормопроекування як початкова стадія нормотворчості органів місцевого самоврядування¹.

У результаті здійснення такого системного дослідження можна дійти до висновку про відповідну модальність нормопроектної діяльності в конституційному праві України, що знаходить своє теоретичне та праксеологічне втілення в формуванні відповідної управлінсько-нормативної парадигми, яка базується та спирається на відповідний управлінсько-процесуальний ланцюжок, що може бути виражений наступним чином:

- А) «об'єктивація нормопроектної діяльності. –
- Б) актуалізація нормопроектної діяльності. –
- В) конституціоналізація (нормативізація) нормопроектної діяльності. –
- Г) легалізація нормопроектної діяльності. –
- Г') процесуалізація нормопроектної діяльності. –
- Д) конституційно-правове забезпечення нормопроектної діяльності».

Кожний з елементів цього ланцюжка має своє обґрунтування, більш того, він володіє відповідною онтологічною, гносеологічною та аксіологічною складовими, які ми спробуємо визначити та зафіксувати.

Об'єктивація нормопроектної діяльності детермінована існуванням незалежної суверенної держави, яка виникла на пострадянському просторі лише чверть століття тому та проходить складні та суперечливі процеси становлення державно-правових інститутів, формування власної правової

¹ Див.: Чорнолуцький, Р.В. (2017). Нормотворчість органів місцевого самоврядування: телеологічні домінанти, що базуються на екзистенційних інтересах територіальної громади. *Науковий вісник публічного та приватного права*, 5; Чорнолуцький, Р.В. (2016). Нормопроекування як початкова стадія нормотворчості органів місцевого самоврядування. *Держава і право*, вип. 74.

системи та стверджує своє місце на міжнародній арені в рамках міжнародного співтовариства держав та системи міжнародних міждержавних та міжурядових організацій.

Актуалізація нормопроектної діяльності обумовлена не тільки екстраординарними умовами функціонування державності в умовах збройного конфлікту з Російською Федерацією та одночасним проведенням складних та болісних структурних політичних, економічних та правових реформ, а й з реалізацією стратегічного курсу держави на європейсько-атлантичне співробітництво, а також з об'єктивним прагненням сформувати стабільну, якісну, ефективну і передбачену законодавчу і нормативну базу в рамках національної правової системи для вирішення цих стратегічних задач.

Конституціоналізація (нормативізація) нормопроектної діяльності є напряму пов'язаною з низкою фактологічних даних об'єктивного характеру: по-перше, з об'єктивним характером організації і здійснення, проведення нормопроектної (законопроектної) діяльності, як найважливішого напрямку функціонування держави в її нормотворчій діяльності; по-друге, з необхідністю забезпечення такої діяльності не тільки організаційними заходами, а й, враховуючи на її особливе значення в рамках конституційного права, за допомогою нормативізації та нормування; по-третє, такі нормативізації та нормування здійснюються шляхом розробки спеціальних процесуальних правових норм, що розробляються уповноваженими суб'єктами у відповідних формах з застосуванням спеціальних правил юридичної техніки та нормативних технологій і закріплюються в проектах нормативно-правових актах профільного характеру.

Легалізація нормопроектної діяльності напряму є пов'язаною з обговоренням проектів нормативно-правових актів профільного характеру, їх прийняттям законодавчим органом, отриманням юридичної сили та вступом в дію відповідного нормативно-правового акту. Вважаємо, що враховуючи особливе і стратегічне значення нормопроектної діяльності в конституційному праві для розробки проектів законодавчих актів, її легалізація повинна бути реалізованою або в окремому законодавчому акті комплексного характеру, що охоплює парадигмальні організаційні та процесуальні питання нормопроектної діяльності всіх органів публічної влади держави (наприклад, в Законі України «Про законопроектну (нормопроектну) роботу в Україні»), або в окремому розділі законодавчого акту, присвяченого питанням підготовки нормативно-правових актів (наприклад, в Законі України «Про нормативно-правові акти»).

Процесуалізація нормопроектної діяльності є доволі складним процесом – вона, з одного боку, детермінована застосуванням державного примусу в праві¹, а, з другого боку, одночасно й з формалізацією права. Тому «процесуальні форми, що найбільш гарантують встановлення істини та охорону прав зацікавлених осіб, в максимальному ступені є пристосованими для забезпечення правового примусу і тому знаходять свій прояв в складній процедурі, детальній і ретельній регламентації здійснення юридичних дій»². Тому, на нашу думку, процесуалізація нормопроектної діяльності повинна тлумачитися в широкому розумінні. З одного боку, така процесуалізація безпосередньо є пов'язаною з процесом нормативізації профільної діяльності, коли розробляється та фіксується її етапно-стадійна характеристика (в онтологічному розумінні такої діяльності. – Авт.), а з іншого – вона проявляється вже після легалізації нормопроектної діяльності саме в процесі її реалізації, коли дотримання процесуально-технологічних норм, вимог і стандартів постає на першому плані, бо така формалізація є гарантією якості та майбутньої ефективності проекту нормативно-правового акту (в праксеологічному розумінні такої діяльності. – Авт.).

Саме в цьому контексті процесуалізація нормопроектної діяльності є генетично пов'язаною з конституційно-правовим забезпеченням нормопроектної діяльності, що є досить об'ємним та системним терміном, що розуміє під собою здійснення широкого кола організаційних, організаційно-правових і нормативних заходів, що побудовані та зафіксовані в нормах національного конституційного права. Тут слід мати на увазі, що в гносеоструктурному розумінні конституційно-правове забезпечення нормопроектної діяльності об'єднує в собі не тільки конституційно-правове супроводження такої діяльності, а й різні види нормативно-організаційного впливу на певні профільні суспільні відносини з метою їх упорядкування, реалізації, охорони, захисту й розвитку. Воно здійснюється за допомогою певної системи правових засобів (конституційно-правових матеріальних і процесуальних норм, фахових правовідносин, діяльності

¹ Див.: Лукьянова, Е.Г. (2003). *Теория процессуального права*. Москва: Норма.

² Алексеев, С.С. (1971). *Социальная ценность права в социалистическом обществе*. Москва: Юрид. литерат., 123.

належних уповноважених та зобов'язаних суб'єктів, з застосуванням відповідних організаційних форм та ін.), специфічного методу правового регулювання (в нашому випадку імперативного, координаційного, диспозитивного тощо), що забезпечують досягнення бажаних результатів.

Причому, цей елемент наведеного процесуального ланцюжка, що включає конституційно-правове супроводження нормопроектної діяльності, містить в собі: а) професіоналізацію такої діяльності; б) вдосконалення нормопроектувальної діяльності; в) посилення експертного компонента; г) актуалізацію демократичних основ нормопроектної діяльності (участь широких народних мас у нормопроектванні, нормопроектній діяльності та нормотворчості); д) здійснення моніторингової діяльності.

Вважаючи на важливе інституційне і конституююче значення наведених «ланцюжків», слід зазначити, що:

- професіоналізація нормопроектної діяльності повинна бути реалізованою за рахунок використання досвіду Канади шляхом створення в рамках Інституту законодавства Верховної Ради України групи професійних проєктантів – розробників проєктів законодавчих та інших нормативно-правових актів у функції яких буде входити розробка профільних проєктів по заказу суб'єктів законодавчої ініціативи;

- вдосконалення нормопроектувальної діяльності є об'єктивним процесом і потребує створення нормативного блоку профільних законодавчих актів або одного системного законодавчого акту профільного характеру, що детально і конкретно буде регламентувати і регулювати різні аспекти нормопроектвання, починаючи від його етапно-стадійної характеристики та закінчуючи встановленням відповідних вимог, умов, стандартів для здійснення такої діяльності;

- посилення експертного компонента напряму залежить від професійного рівня залучених фахівців до експертизи проєктів нормативно-правових актів та системи їх відбору, яка в нашій державі фактично не сформована і не працює;

- актуалізація демократичних основ нормопроектної діяльності сьогодні практично не реалізується, бо участь широких народних мас у нормопроектванні, нормопроектній діяльності та нормотворчості залишається декоративною та номінальною – разом з тим, бачаться відповідні шляхи для реанімації такої діяльності, що можуть її активізувати, зокрема, за рахунок побудови системи сталих зв'язків представників інститутів громадянського суспільства як з депутатським корпусом парламенту, структурами виконавчої влади, так й з органами місцевого самоврядування, що повинна знайти свою легалізацію і легітимацію на рівні відповідних нормативно-правових актів та статутної нормотворчості.

- здійснення моніторингу в нормопроектній діяльності базується на реалізації правового моніторингу як складової законодавчого процесу¹, і хоча він є важливим компонентом, який сприяє досягненню ефективності та дієвості чинного законодавства, відповідності його повноти й змістовності наповнення сучасним вимогам розвитку держави та її інститутів, та здійснюється переважно по відношенню до законодавчих актів України², виходячи з «нозологічної» ролі і важливості законів та їх загального впливу на формування законодавства та правової системи держави – його практична реалізація як регулярної оцінки стану національного законодавства сприятиме не тільки детальному осмисленню та аналізу можливих наслідків досягнення позитивних результатів у суспільстві, уникненню правових колізій та суперечностей, які періодично виникають у різних сферах суспільної діяльності, а також дасть змогу визначити пріоритетні напрями удосконалення вітчизняної правової системи, відстежити позитивні та негативні наслідки застосування норм законодавства у правовій практиці, і головне, встановити стійкі зв'язки між законопроектною та законодавчою діяльністю й остаточним результатом.

Висновки. Дослідивши формування парадигми процесуально-стадійного забезпечення нормопроектної діяльності в конституційному праві України можна дійти наступних висновків:

- концепт нормопроектвання в конституційному праві носить об'єктивний характер, що є детермінованим, по-перше, особливими місцем і ролю конституційного права в національній правовій системі, а, по-друге, його функціональною спрямованістю щодо забезпечення найважливіших суспільних відносин, що виникають між особистістю, державою і суспільством;

¹ Нижник, Н.Р. (2014). Правовий моніторинг як необхідна складова законотворчого процесу. *Вісник Центральної виборчої комісії*, 2 (29), 50-54.

² Нижник, Н.Р. (2014). Правовий моніторинг як необхідна складова законотворчого процесу. *Вісник Центральної виборчої комісії*, 2 (29), 52.

– нормопроектна діяльність веде до нормативізації і забезпечення законом певної сфери суспільних відносин та у широкому розумінні проводиться з метою встановлення якісних та кількісних показників забезпечення певних сфер суспільних відносин, наявності прогалін та колізій у законодавчому забезпеченні відповідної сфери – у цьому процесі, в контексті розуміння побудови відповідної парадигми дій, можна виокремити декілька етапів: 1) окреслюється коло суспільних відносин, які входять у сферу відносин, щодо законодавчого покриття якої треба провести нормопроекування; 2) визначаються всі закони, які регламентують суспільні відносини в межах визначеного об'єкту правового регулювання, виявляються і фіксуються предмети правового регулювання кожного з таких законів з метою запобігання виникнення колізій; 3) шляхом розробки проекту закону на поле наявних соціальних відносин виявляється відповідність законодавчого регулювання суспільних відносин; 4) визначаються групи суспільних відносин, законодавча регламентація яких в проекті в межах досліджуваного напрямку є відсутньою, визначається так званий «дефіцит закону» (відсутність законодавчого забезпечення регулювання об'єктивно існуючих суспільних відносин); 5) визначаються групи соціальних відносин, регламентування яких в проекті в межах досліджуваного напрямку дублюється кількома законами, визначається «профіцит закону» (наявність неодноразового законодавчого регламентування об'єктивно існуючих суспільних відносин) – всі наведені дії реалізуються паралельно з дотриманням методів, засобів, стандартів і технологій юридичної (законодавчої) техніки в процесі розробки проекту закону;

– модальність нормопроектної діяльності в конституційному праві України знаходить своє теоретичне та праксеологічне втілення в формуванні відповідної управлінсько-нормативної парадигми, яка базується, функціонує та спирається на відповідний управлінсько-процесуальний ланцюжок, що може бути виражений наступним чином: «об'єктивація нормопроектної діяльності. – актуалізація нормопроектної діяльності. – конституціоналізація (нормативізація) нормопроектної діяльності. – легалізація нормопроектної діяльності. – процесуалізація нормопроектної діяльності. – конституційно-правове забезпечення нормопроектної діяльності»;

– кожний з елементів цього ланцюжка має своє обґрунтування, більш того, він володіє відповідною онтологічною, гносеологічною та аксіологічною складовими, які проявляються досить ярко ззовні і є логічно пов'язаними один з одним.

References:

1. Alekseev, S.S. (1971). *Social'naja cennost' prava v socialisticheskom obshchestve* [Social value of law in socialistic society]. Moscow: Jurid. literat., 123. [in Russian]
2. Luk'janova, E.G. (2003). *Teoriya procesual'nogo prava* [Theory of procedural law]. Moscow: Norma. [in Russian]
3. Nyzhnyk, N.R. (2014). Pravovyy monitorynh yak neobkhidna skladova zakonotvorchoho protsesu [Legal monitoring as a necessary aspect of legislation]. *Visnyk Tsentral'noyi vyborchoyi komisiji* [News of Central Elections Commission], no. 2 (29), 50-54. [in Ukrainian].
4. Rozenfel'd, N. (2009). *Korotka metodyka yurydychnoho analizu efektyvnosti zastosuvannya zakonodavstva* [Brief methodology of legal analysis of effectiveness of legislation]. Kyiv: Yustynian. [in Ukrainian].
5. Frys, P. (2009). *Peredmova do kn.: Rozenfeld N. Korotka metodyka yurydychnoho analizu efektyvnosti zastosuvannya zakonodavstva* [Foreword to the book: Brief methodology of legal analysis of effectiveness legislation]. Kyiv: Yustynian. [in Ukrainian].
6. Chornolutskyi, R.V. (2016). *Normoproektna diyalnist v konstytutsiynomu pravi Ukrayiny: pytannya teorii i praktyky* [Legislative drafting in the Constitutional Law of Ukraine: issues of theory and practice]. Odesa: Feniks. [in Ukrainian].
7. Chornolutskyi, R.V. (2016). Normoproektuvannya yak pochatkova stadiya normotvorchosti orhaniv mistsevoho samovryaduvannya [Legislative drafting as primary stage of lawmaking of local self-government bodies]. *Derzhava I pravo* [Law and state], №.74. [in Ukrainian].
8. Chornolutskyi, R.V. (2017). Normotvorchist orhaniv mistsevoho samovryaduvannya: teleolohichni dominanty, shcho bazuyutsya na ekzystentsiynikh interesakh terytorialnoyi hromady [Lawmaking of local self-government bodies: teleological dominants, based on existence of interests of territorial community]. *Naukovyy visnyk publicnoho ta pryvatnoho prava* [Scientific bulletin of public and private law], no. 5. [in Ukrainian].